

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО Директор Державної установи «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України» Т.І. Чернишенко 	ЗАТВЕРДЖУЮ Заступник Директора Департаменту кадрової політики, освіти, науки та запобігання корупції МОЗ України О.П. Волосовець
--	---

ПЕРША ДОЛІКАРСЬКА ДОПОМОГА

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12020101 “Фармація”

Київ
2011

ПЕРША ДОЛІКАРСЬКА ДОПОМОГА

Укладачі:

С.М. Ситнік — викладач I категорії Житомирського базового фармацевтичного коледжу ім. Г.С. Протасевича;

А.Є. Мартиненко — викладач II категорії коледжу Національного фармацевтичного університету;

О.Ф. Козлова — викладач II категорії Житомирського базового фармацевтичного коледжу ім. Г.С. Протасевича.

Програму розглянуто та схвалено на засіданні науково-методичної комісії з фармації Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 13.10.2011 р., протокол № 5.

Рецензенти:

В.Г. Самохвалов — доктор мед. наук, професор, завідувач кафедри фізіології Харківського національного медичного університету;

І.А. Козинець — викладач вищої категорії, голова циклової комісії хірургії Черкаського медичного коледжу;

О.В. Вибіцька — викладач вищої категорії, голова ЦМК терапевтичних дисциплін Криворізького медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Перша долікарська допомога” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів І—ІІІ рівнів акредитації за спеціальністю 5.12020101 “Фармація” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

“Перша долікарська допомога” як навчальна дисципліна базується на набутих знаннях з анатомії та фізіології, латинської мов, техніки лабораторних робіт.

Вивчення дисципліни “Перша долікарська допомога” сприяє комплексному формуванню загально-професійних компетенцій, засвоєнню базових знань з фундаментальних наук.

Мета дисципліни — навчити майбутніх фармацевтів швидко орієнтуватись у складних ситуаціях нещасних випадків, правильно визначати вид і характер ушкоджень, захворювань, вибрати спосіб надання першої долікарської допомоги при невідкладних станах та кваліфіковано здійснити її.

Перша долікарська допомога надається медичними працівниками та фармацевтами на місці пригоди, під час транспортування в лікувальних та фармацевтичних закладах до прибуття лікаря.

Від уміння правильно і завчасно надавати першу долікарську допомогу часто залежить здоров’я, а в окремих випадках і життя потерпілого.

Лекції за методикою їх організації передбачають:

- вивчення студентами основних клінічних проявів захворювання, міри профілактики, уявлення надання першої долікарської допомоги при гострих станах;
- уявлення про шок, гострі алергічні, коматозні стани, рани, кровотечі, травми опіки, відмороження;
- поняття про термінальні стани та реанімацію.

Навчальна практика передбачає:

- відпрацювання практичних навичок догляду за хворими та надання першої долікарської допомоги при невідкладних станах;
- вирішення ситуаційних задач та тестових завдань.

Кращому засвоєнню дисципліни сприяють демонстраційні прийоми, використання муляжів, таблиць, схем, малюнків, навчальних кінофільмів.

На вивчення дисципліни згідно з примірним навчальним планом відводиться 54 години.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- завдання і загальні принципи надання першої долікарської допомоги в разі нещасних випадків і гострих станів; права і обов’язки фармацевтів у цих ситуаціях;
- уявлення про основні клінічні прояви захворювань внутрішніх органів, основні заходи профілактики;
- уявлення про загальний та спеціальний догляд за хворими;
- види пов’язок та правила їх накладання;
- види іммобілізації, способи й види транспортування потерпілих залежно від локалізації і характеру ушкоджень;
- принципи і методи реанімації: показання для її проведення та критерії її ефективності;

- види ран і кровотеч, принципи їх виникнення, ознаки, принципи зупинки кровотеч різними способами, можливі ускладнення; першу долікарську допомогу при опіках та відмороженнях;
- види ушкоджень тканин, кісток, суглобів; клінічні прояви, способи проведення іммобілізації, профілактики травматичного шоку;
- клінічні прояви нещасних випадків, отруєнь, гострих захворювань;
- особливості надання першої долікарської допомоги в практиці фармацевта.

Студенти повинні вміти:

- обробляти рани;
- проводити тимчасову зупинку кровотечі;
- проводити транспортну іммобілізацію кінцівок при переломах та вивихах;
- транспортувати потерпілих та тяжкохворих;
- накладати пов'язки на різні ділянки тіла;
- проводити штучну вентиляцію легень, закритий масаж серця, промивання шлунка;
- надання першої долікарської допомоги в разі знепритомніння, колапсу, шоку, опіків і відморожень, ураження електричним струмом, утоплення, отруєння, укусів тваринами та комахами, перегрівання та переохолодження організму.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	План	Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Вступ. Етика та деонтологія фармацевтичного працівника. Загальне уявлення про хворобу. Методи обстеження хворих. Загальні принципи надання першої долікарської допомоги	12	2	4	
2	Невідкладні стани при захворюваннях внутрішніх органів. Гострі алергійні стани. Кома. Шок. Реанімація, принципи та методи	12	2	4	
3	Перша долікарська допомога при ранах і кровотечах	10	2	4	
4	Перша долікарська допомога при ушкодженні м'яких тканин, кісток, суглобів	10	2	4	
5	Перша долікарська допомога при опіках, відмороженнях, нещасних випадках та отруєнні	10	2	4	
	Самостійна робота	24			24
	Усього	54/ 1/1,5	10	20	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Етика та деонтологія фармацевтичного працівника. Загальне уявлення про хворобу. Методи обстеження хворих. Загальні принципи надання першої долікарської допомоги

ЛЕКЦІЯ

Основи етики та деонтології. Визначення хвороби. Методи обстеження хворих, мета і задачі загального догляду за хворими.

Уявлення про першу долікарську допомогу. Види першої долікарської допомоги. Основні принципи надання першої долікарської допомоги. Транспортування потерпілих: види, способи.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з методами обстеження хворих, з правилами проведення суб'єктивного та об'єктивного обстеження хворих. Ознайомлення із загальними принципами надання першої долікарської допомоги. Транспортування потерпілих: види, способи.

Практичні навички:

- оцінювання стану потерпілого і хворого;
- прослуховування серцебиття;
- досліджування пульсу;
- вимірювання артеріального тиску;
- підрахування частоти дихання;
- вимірювання температури тіла;
- транспортування потерпілого до лікувального закладу;
- надання правильного положення потерпілому при транспортуванні.

Тема 2. Невідкладні стани при захворюваннях внутрішніх органів. Гострі алергійні стани. Кома. Шок. Реанімація, принципи та методи

ЛЕКЦІЯ

Перша долікарська допомога при хворобах системи кровообігу: гострої серцево-судинної недостатності. Невідкладна допомога при гіпертонічному кризі, нападі стенокардії, інфаркті міокарда.

Невідкладна допомога при нирковій коліці. Невідкладна медична допомога при кропив'янці, набряці Квінке, анафілактичному шоці.

Шок. Види, стадії, ознаки. Діабетична і гіпоглікемічна коми. Невідкладна допомога. Поняття про реанімацію, принципи та методи.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Невідкладна медична допомога при гіпертонічному кризі, нападі стенокардії, інфаркті міокарда.

Клінічні прояви алергії: кропив'янка, гострий набряк Квінке, анафілактичний шок. Надання невідкладної долікарської допомоги.

Діабетична та гіпоглікемічна коми, клінічні прояви, надання першої

невідкладної допомоги. Шок: основні види, ознаки, перша допомога. Гостра судинна недостатність. Перша долікарська допомога.

Практичні навички:

- проведення найпростішої легенево-серцевої реанімації, визначення її ефективності;
- надання долікарської допомоги при гіпертонічному кризі, нападі стенокардії, інфаркті міокарда;
- надання долікарської допомоги при алергічних станах;
- надання долікарської допомоги при діабетичній та гіпоглікемічній комах.

Тема 3. Перша долікарська допомога при ранах і кровотечах

ЛЕКЦІЯ

Рани. Види ран. Правила надання першої допомоги при пораненні голови, шлунка, грудної клітки. Кровотеча, види кровотечі. Ознаки артеріальної, венозної, капілярної та паренхіматозної кровотечі. Способи та правила зупинення кровотечі. Правила накладання джгута. Невідкладна допомога під час легеневої та носової кровотечі. Гостре недокрів'я.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Засвоєння способів тимчасової зупинки кровотеч. Надання долікарської допомоги при носовій кровотечі, кровотечі з вуха, після екстракції (видалення) зуба. Перша долікарська допомога при внутрішніх кровотечах. Створення раціонального положення потерпілому з внутрішньою кровотечею та гострому недокрів'ї для транспортування його до лікувальної установи і профілактики геморагічного шоку.

Практичні навички:

- оволодіння всіма засобами тимчасової зупинки кровотечі:
 - підвищене положення кінцівки;
 - пальцьове притискання судини до кістки;
 - максимальне згинання кінцівки в суглобі;
 - накладання давячої пов'язки;
 - накладання кровоспинного джгута, джгута-закрутки;
- перша долікарська допомога при носовій кровотечі, кровотечі з вуха, після екстракції (видалення) зуба, легеневої кровотечі;
- накладання міхура з льодом, охолоджувальних компресів.

Тема 4. Перша долікарська допомога при ушкодженні м'яких тканин, кісток, суглобів

ЛЕКЦІЯ

Травма і травматизм. Закриті ушкодження м'яких тканин (забій, розрив зв'язок, м'язів) їх основні відмінності. Синдром тривалого роздавлювання тканин. Вивихи, переломи кісток. Правила іммобілізації, накладання транспортних шин, іммобілізуючих пов'язок, створення певних положень

постраждалим для транспортування до лікувального закладу. Синдром тривалого здавлювання, особливості надання долікарської допомоги на місці пригоди та при транспортуванні до стаціонару.

Ушкодження хребта, таза, принципи надання долікарської допомоги, транспортування.

Ушкодження грудної клітки. Клінічні ознаки переломів ребер, поняття про пневмоторакс, особливості надання екстреної долікарської допомоги потерпілим з відкритим пневмотораксом, правила транспортування потерпілих з травмами грудної клітки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Надання першої долікарської допомоги при закритих ушкодженнях м'яких тканин, суглобів та кісток, враховуючи знеболювання, транспортну іммобілізацію за допомогою підручних засобів та транспортних шин.

Перша долікарська допомога потерпілим з переломами хребта, таза, проведення транспортної іммобілізації, профілактика ускладнень.

Переломи ребер та проведення транспортної іммобілізації потерпілих з відкритим пневмотораксом.

Практичні навички:

- засвоєння загальних принципів транспортної іммобілізації;
- виявлення достовірних та відносних ознак перелому, вивиху, закритих ушкоджень м'яких тканин, надання долікарської допомоги;
- накладання шин Крамера, Дітеріхса;
- техніка транспортування потерпілих при черепно-мозкових травмах, ушкодженнях хребта і таза.

Тема 5. Перша долікарська допомога при опіках, відмороженнях, нещасних випадках та отруєнні

ЛЕКЦІЯ

Опіки та відмороження, їх класифікація, ступені, клінічні прояви, визначення площі і глибини ураження. Принципи надання першої долікарської допомоги при різному ступені ураження, загальному перегріванні (тепловому та сонячному ударах). Особливості транспортування і догляд при опіках значної частини тіла. Особливості надання першої долікарської допомоги при хімічних опіках шкіри, дихальних шляхів, стравоходу, шлунка, очей. Радіаційні опіки.

Перша долікарська допомога при електротравмі, ураженні блискавкою, утопленні, повішенні, сторонньому тілі у вусі, носі, оці, гортані, горлі, дихальних шляхах, їх клінічні ознаки. Перша долікарська допомога при укусах тварин, хворих на сказ, отруйною змією та комахами. Перша долікарська допомога при отруєннях хімікатами, алкоголем, барбітуратами, грибами, при ботулізмі.

Клінічні ознаки отруєння чадним газом, лікарськими речовинами, профілактика анафілактичного шоку.

Надання першої долікарської допомоги в разі загрози асфіксії.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Застосування прийомів надання першої долікарської допомоги у випадку:

- електротравми;
- ураження блискавкою;
- утоплення;
- повішання;
- отруєнні чадним газом.

Проведення реанімаційних заходів при клінічній смерті, що виникла з різних причин. Організація транспортування потерпілих.

Практичні навички:

- надання першої долікарської допомоги при:
 - електротравмі;
 - ураженні блискавкою;
 - утопленні;
 - повішанні;
 - отруєнні чадним газом;
- проведення непрямого масажу серця та ШВЛ.
- надання першої долікарської допомоги при потраплянні отрути через травний канал:
 - промивання шлунка;
 - постановка очисної клізми;
- видалення стороннього тіла з вуха, носа, ока.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Визначення ознак клінічної та біологічної смерті.
2. Способи транспортування потерпілого до лікувального закладу.
3. Надання правильного положення потерпілому при транспортуванні.
4. Техніка накладання м'яких пов'язок на різні ділянки тіла:
 - голову;
 - грудну клітку;
 - верхні та нижні кінцівки.
5. Проведення найпростішої легенево-серцевої реанімації, визначення її ефективності.
6. Зупинка капілярної, венозної, артеріальної кровотечі шляхом:
 - накладання асептичної давлючої пов'язки;
 - максимального згинання або розгинання кінцівки в суглобі;
 - пальцевого притискання судин до кістки;
 - накладання кровоспинного джгута (джгута-закрутки).
7. Проведення транспортної іммобілізації стандартними та імпровізованими шинами (драбинчастими, фанерними, сітчастими та шиною Дітеріхса).
8. Надання допомоги при різних ступенях опіків, загальному перегріванні та переохолодженні.
9. Накладання оклюзійної пов'язки при відкритому пневмотораксі.
10. Промивання шлунка та постановка очисної клізми.
11. Видалення стороннього тіла з:
 - вуха;
 - носа;
 - ока;
 - гортані;
 - дихальних шляхів.
12. Надання допомоги при нещасних випадках:
 - повішенні;
 - утопленні;
 - ураженні електричним струмом, блискавкою;
 - укусах твариною, хворою на сказ, комахами.
13. Надання допомоги при гострій судинній недостатності:
 - непритомності;
 - колапсі.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Поняття «перша долікарська допомога», нещасний випадок. Значення наданої першої долікарської допомоги для збереження життя потерпілого і подальшого успішного лікування.
2. Ознаки життя, смерті. Термінальні стани.
3. Найпростіші способи легенево-серцевої реанімації, демонстрація, умови для успішного проведення, техніка ШВЛ та непрямого масажу серця. Критерії ефективності.
4. Профілактика шоку (травматичного, опікового).
5. Десмургія. Уявлення про перев'язувальний матеріал, пов'язки, перев'язки; доступні способи його знезараження. Правила накладання пов'язок.
6. Рани: класифікація, ознаки, ускладнення. Уявлення про туалет рани (асептичні речовини, які застосовуються при цьому).
7. Кровотечі зовнішні: ознаки, способи зупинки капілярних, венозних, артеріальних кровотеч.
8. Кровотечі внутрішні: ознаки шлунково-кишкових кровотеч, кровотеч у черевну та плевральну порожнини, а також легеневої кровотечі. Гостре неокрів'я. Допомога при них.
9. Забої: ознаки, допомога.
10. Розтягнення, розриви сухожилків, м'язів: ознаки, допомога.
11. Вивихи: ознаки, допомога.
12. Переломи кінцівок: відкриті та закриті. Особливості допомоги.
13. Переломи хребта: визначення уражень спинного мозку. Допомога.
14. Допомога при переломі ключиці, ребер. Допомога при відкритому пневмотораксі.
15. Допомога при ушкодженні кісток таза та черепа. Допомога при струсі головного мозку.
16. Ступені опіків, ознаки. Визначення площі опіку. Ознаки загального перегрівання організму і теплового удару. Сонячний удар. Допомога при ньому.
17. Ступені відморожень, ознаки. Ознаки загального замерзання. Допомога при відмороженнях і замерзанні.
18. Ознаки хімічних опіків шкіри, стравоходу, шлунка. Допомога при них.
19. Ознаки отруєнь. Допомога при них. Визначення причини отруєння.
20. Ознаки уражень блискавкою, електричним струмом, повішання, задушення, укусу твариною, хворою на сказ, отруйними комахами, зміями. Допомога при них.
21. Гостра судинна недостатність: ознаки непритомності, колапсу. Допомога при них.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Амосова К.М., Безродний Б.Г., Бурьянов О.А. Невідкладна медична допомога: навч. посіб. / За ред. Ф.С. Глумчера, В.Ф. Москаленка. — К.: Медицина, 2006. — 632 с.

Марчук А.І., Солодкий В.М., Чорний М.В. Долікарська допомога. — К.: НАВСУ “Правові джерела”, 2005. — 271 с.

Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях: навч. посіб. / За ред. В.С. Тарасюка. — Вінниця: Нова книга, 2007. — 140 с.

Петриченко Т.В. Перша медична допомога. — К.: Медицина, 2007. — 248 с.

Самура Б.А., Черных В.Ф., Киреев И.В. Первая доврачебная помощь: учебник. — Харьков: Золотые страницы, 2004. — 340 с.

Додаткова

Посібник з невідкладної медичної допомоги / За ред. Л.Н. Журавльової — К.: Здоров'я, 2001.